

CSIZMADIA TÜNDE

TÜNDÉRKERT A BALATON PARTJÁN:

A SIÓFOKI RÓZSALIGET TÖRTÉNETÉBŐL

A rózsza története szinte egyidős az emberiséggel, hiszen a szépség iránti vágy igazi emberi tulajdonság. A rózsát először az ókori görög költőnő, Szapphó nevezte a virágok királynőjének. Irodalmi, képzőművészeti alkotásokban is számos formában megjelent, a rózsakertet az édenre, illetve a Paradicsomra vonatkozó érteleme alapján használták. A létező rózsakertekben is meg tapasztalható ennek az értelemnek az építészeti, növényi együttesi és szimbolikus jelenléte.¹

Habár Kínában már több mint 1000 éve termesztik és nemesítik a különböző rózsafajokat, az első rózsakertet Joséphine, I. Napóleon császár első felesége építtette 1799 és 1814 között Malmaisonban, Franciaországban. A rózsákat a világ számos pontjáról, növénybeszerző expedíciók során gyűjtötték össze. Magyarországon az első rózsakert az 1810-es években a Margitszigeten Tost Károly főkertész parkosító munkája eredményeként nyílt meg József nádor kezdeményezésére.² Ezt egyre több kert

¹ GÉCZI JÁNOS: *Honvág a Paradicsomba: esszé*. Jelenkor, 2007. 9. sz., 899.

² KERÉNYI-NAGY VIKTOR: *Rózsák a történelemben és a kultúrában*.

<https://www.mezogazdasagimuzeum.hu/tudomanyos-elet/fokuszban/rozsak-a-tortenelemben-es-a-kulturaban>

követte Magyarországon, így a Balaton mellett is. A XIX. század második felében indult el az a fejlődés, amelynek révén pár évtized múlva gyönyörű park, rózsaliget pompázhatott Siófokon is.

A balatoni fürdőélet az 1860-as évektől nagy változáson ment keresztül. Siófok fejlődését is az idegenforgalom és a Balaton iránti turisztikai érdeklődés hozta magával. Általában az 1863-as évet tekintik Siófok fürdőváros születési évének, ekkor készült el a Sió zsilipjének korszerűsítése és a nagy vasútállomás. Kialakult a mai városszerkezet elődje és jónéhány ma is álló villaépületet is ebben az időszakban kezdtek el építeni. 1866-ban Végh Ignác megnyitotta az első balatoni tavi fürdőt. Siófok ekkor már közös fürdőházzal, vendéglővel és szállásokkal várta az érkező vendégeket.

Érdekesség, hogy 1877-ben már Gr. Festetics Pál „egy nagy tervvel lépett fel: hogy társaság alakuljon, mely százezrek beruházásával rózsakertet, kényelmet varázsoljon a trágyahalmok felett; de a »Krach« a tervnek nyakára hágott”.³

Glatz Henrik 1891-ben megalapította a Siófok Balatonfürdő Rt.-t számos tőkés és birtokos bevonásával, Batthyány Géza gróf elnökletével. Ötven évre bérbe vették a fürdőjogot a káptalantól Zamárdi és Balatonvilágos között, a part menti szakaszt pedig megvásárolták tőle, hogy nekiállhassanak a feltöltésnek. 1892-ben már volt itt villája Than Mórnak, Vágó Pálnak, Feledi-Flesch Tivadarnak, Tölgyessy Artúrnak, Aggházy Gyulának, de gyakran lakott itt maga Zichy Mihály és rokonsága is, és a sort más előkelőségek, egyházi főrendek, mérnökök, üzletemberek egészítették ki.⁴

³ ROBOZ ISTVÁN: *Csarnok. Balatonparti fürdők. Siófok*. Ellenőr, 1877. július 16., 262. sz., 4. Forrás: ADT

⁴ GRÉCZI EMŐKE: *A siófoki fürdőtelep hat élete*. MúzeumCafé, 2019/5. szeptember–október, 73. sz., 157-190.

Glatz-tabló⁵

A fejlesztések hatására tehát egyre több jómódú vendég választotta Siófokot nyári utazási célpont gyanánt. 1893. június 18-án nyitotta meg kapuit az új Balaton-fürdő. A balatoni víznek gyógyhatást tulajdonítottak, Siófok Magyarország 11. gyógyfürdője lett. Megjelentek a parkok, kertek, sétányok is.

Preysz Kornél, a Siófok Balatonfűrdő Rt. egyik elnökségi tagja a következőket írta a telepet népszerűsítő könyvében: „A társulat létesülése első percétől kiváló gondot fordít a telep ültetvényeire s azok szaporítását a társulati főkertész által helyes szakértelem-

⁵ Glatz Henrik hagyatékából került a város tulajdonába a *Siófok tengeri fürdő melletti villák* című színes rajzsorozat – ismertebb nevén Glatz-tabló –, mely dokumentálja a fürdőtelep fejlődését. Megtekinthető a Kálmán Imre Múzeumban.

mel megválogatott s a Balaton vidékére alkalmas növényzet által eszközl. A két év előtt épült üvegházak meleg éghajlati növényekkel telvék, melyek a nyár folyamán a társulati telep megfelelő helyein fognak elhelyeztetni.”⁶

A Jókai park helyén Siófok fürdővárossá fejlődése előtt a Balaton posványos, mocsaras, dús növényzetű hullámtere húzódott. A tó vízállásának megfelelően hol teljesen elöntötte a víz, hol pedig szárazon maradt a terület. Ebből az „őstermészet” állapotból a változást a 19. század végi fejlesztések hozták, melynek révén évtizedekkel később a poros mezővárosból Siófok országos, sőt nemzetközi fürdőhellyé alakult át.

A közeli vasútvonal és a hajó kikötő építési munkái még nem érintették jelentősen a Jókai park területét. 1891-ben Glatz Henrik azonban jelentős fejlesztéseket indított el. A hatalmas beruházás irányítására létrehozott Siófok Balatonfürdő Részvénytársaság vezénylete alatt az alacsony fekvésű, vízjárta bozótos rét feltöltését azonnal megkezdték az aligai magas partokból kis gőzmozdonyoktól vont keskenyvágányú vasúti kocsikkal. A társaság a Sió-csatorna mentén elterülő erdőcskét is tervszerűen átalakította, utakkal és padokkal látta el, a Balaton partján pedig csinos pavilont állítottak fel.

A sok ezer kocsi homok elegyengetésével létesített angolparkban meglepő gyorsasággal nőttek a francia származású Flament Lajos kertész által ültetett, a homoktalajt legjobban kedvelő fák (feketefenyő, kocsányos tölgy, platán stb.). A kertépítő 1891-ben került Siófokra. Az akkor nyolc hektáron elterülő parkot legjobb tudása szerint szinte a semmiből hozta létre. Közel három évtize-

⁶ PREYSZ KORNÉL: *Siófok Balaton-fürdő*. Budapest, Az Eggenberger-féle Könyvkereskedés, 1893, 10.

den át tervezte, építette, gondozta a fürdőtelep parkjait.⁷ Legkisebb fia, József is kertész lett, akárcsak édesapja, ő is sok parkot, kertet épített a Balaton partján. A Dimitrov park háború utáni felújítást is már ő készítette.⁸

„A korabeli fürdőtelepen olyan nagy jelentőséget tulajdonítottak a zöldterületek kialakításának, hogy – Lóczy Lajos, a híres földrajztudós leírása és korabeli térképek szerint – 1898-ban 2000 négyszögöl területű kertészetet is működtetett a Fürdőigazgatóság, ami nem csupán a várost látta el virágzó növényekkel, díszcserjékkel, hanem hamarosan az egész déli part dísznövény-kereskedelmi bázisává vált.”⁹ Glatz Henrik idejében került Siófokra „a német tengerpartról hozott Fritz nevű kertész”, akinek saját kertészetet is berendeztek, és vezetése alatt „a telep díszítésére való virágot, valamint az étteremnek szükséges zöldségfélét saját termésből biztosították.”¹⁰

A telepterület feltöltésekor középen kelet-nyugat irányban egy hosszúkas tómedencét a park díszéül meghagytak, de 1905-ben a víz posványosodása következtében – súlyos egészségügyi aggodalmak okozója lett –, amiért is feltöltötték. A tó megszüntetésének igényét fokozta, hogy 1905-ben a parkban megépült színház és a környező hotelek vendégkörét az igen erős, békák által keltett zaj zavarta.¹¹

⁷ KOVÁCS EMÓKE, *A Balaton kertésze*. Magyar Hírlap, 2013. július 13., 162 sz., 12.

⁸ SZAPUDI ANDRÁS: *Francia gyökerek*. Somogyi Néplap, 1986. február 1., 27. sz., 7.

⁹ *Tündérvkert a fürdővárosban: kerttörténet*: Kivonat a Jókai-park rekonstrukciójára 1998-ban kiírt pályamunkából (kézirat)

¹⁰ LUKÁCS KÁROLY: *Siófok fürdő fejlődése*. 1863–1945, Siófok. Városi Tanács, 1982., 27.

¹¹ *Tündérvkert a fürdővárosban*, l. m.

A parkot ívelt vonalvezetésű utak mellett tájképi növénycsoportok és a rengeteg egyényáriágy, valamint a megmaradt kis tavacska díszítette. A park egyik szegletében egy kis japánkert a távol-keleti hangulatot idézte. Az épületekhez kapcsolódtak a park dús virágkompozíciókkal kialakított, sétányszerű részei, melyek a századfordulós épületek kertje folytatásaként francia barokk hatást teremtettek. A partra vezető, illetve a partmenti platánfasorok kellemes hangulatú sétányokat varázsoltak a fürdőtelep vendégeinek. A rendszeresen gondozott, ápolt parkban élénk kulturális élet folyt (pl. színház, zenepavilon), de a terület lehetőséget adott a pihenésnek és a szórakozásnak, sportoknak is. A korszak egyik divatnövénye volt a rózsza, mely számtalan formában jelent meg a park leginkább használt részeiben.¹⁴

Parkrészlet a színházzal. Képeslap

Forrás: BRTK Könyvtár, Helytörténeti Gyűjtemény

¹⁴ *Tündérkert a fürdővárosban*, I. m.

Az I. világháborút követő időszak meghozta a Fürdőtelep aranykorát, miután 1922-ben a bajai Ertl fivérek (József, Jenő és István) vették át a részvénytársaság irányítását. A három Ertl testvér jelentős beruházásokkal, szakavatott vezetéssel Siófokot a balatoni fürdőkultúra legkorszerűbb és külföldiek által is egyre látogatottabb vendéglátó helyévé fejlesztette.

„Nyilt titok, hogy Siófok lázas tempójú fejlődésének ütemét a fürdőigazgatóság három vezetője, a híres-neves Ertl-fivérek dik-tálják, Európéer kultúrájú, páratlanul szorgalmas és nagyszerű modorú vendéglátók Ertlék. Éttermük nivója vetekedik a Ritzével és Gundeléivel, hoteljeik kifogástalanok, táncos-Grilljük ízléses berendezésével és hangulatával bármelyik világfürdön megállná a helyét [...]”¹⁵

A villaépítetők első generációja ekkor már nem élt, a nyaralókból, műterem villákból szállók, panziók lettek. A fejlesztéseknek köszönhetően új arculatot kapott az üdülőterület, bárokkal, „kurszalónként”¹⁶ működő, a Balaton környékének legnagyobb könyvtárát magába foglaló kaszinóval, színházakkal, mozikkal, kabaréval, lóversennyel, golfpályával, számos tenispályával és agyaggalamb-lövészeti teleppel, tengerpart-jellegű „plage”-zsal, hidroplán-leszállópályával, angolparkkal, rózsaligettel.¹⁷

A part mentén minden reggel elgereblyézték a fővenyt, s a parkban egyenruhás gyerekek szedték össze a papírhulladékot, a

¹⁵ *Siófok: a Balaton Nizzája. Földvár: a magyar Lidó. Lelle: a magyar Grádó.* Uj-Somogy, 1938. június 26, 142. sz., 7. Forrás: ADT

¹⁶ Valamely fürdőhelyen mulatság és szórakozás számára épült díszesebb épület, rendszeren kávézó-, étkező- és játszó-helyiségekkel kapcsolatban. Ugyanaz, amit a francia a kaszinó elnevezés alatt ért. (Forrás: *A Pallas nagylexikona*, Budapest, Pallas Irodalmi és Nyomdai Rt., 1897

¹⁷ GRÉCZI EMÓKE: *A siófoki fürdőtelep hat élete.* MúzeumCafé, 2019/5. szeptember-október, 73 sz., 157–190.

cigarettavégeket. A strandon volt csónakos mentőszolgálat, csúszda, kókuszszőnyeg a lejárókon. Mindent elkövettek, hogy Siófok vonzza az üdülő- és fürdővendégeket.¹⁸

„Siófoki villatulajdonnal rendelkeztek híres festők, pihentek itt színészek, írók, költők, zeneszerzők. »A bárókban, kávéházakban az ifjú Faludy György [...], Salamon Béla, Rejtő Jenő, Kabos Gyula töltötte szabad napjait, heteit. A mai Lipótváros négy részből áll: Kossuth Lajos utca, Börzepinglota, déli korzó és Siófok« – így Karinthy, a Hozbor (később Csárdás) vendéglő törzsvendége, a Kozma Lajos által a Fürdőtelep végére tervezett [...] Vitéz-panzió visszatérő lakója, itt is hal meg 1938 augusztusában”.¹⁹

A két világháború közötti időszakban tehát ismét felgyorsult a fejlődés. Siófok vezetése felismerte a közterületek tervszerű zöldfelület gazdálkodásának fontosságát is. 1928-ban a képviselőtestület egy nyolctagú bizottságot jelölt ki a főjegyző elnöklete alatt. Feladata a község tereinek, utcáinak tervszerű fásítása, szépítése. Ettől kezdődően a településfejlesztés-tervezés része lett a kertészeti tervek készítése. A régi Siófok büszke volt kertjeire, parkjaira, hiszen az egykori képeslapok nagy része ábrázol parkot, kertet, fásított sétányt. A szállodák, vendéglátóhelyek is szívesen mutatták be magukat az épülettel összhangban tervezett zöld környezetben.²⁰

Ebben az időszakban – feltehetőleg az 1920-as évek első felében – került Siófokra Gonauer Gyula²¹, feleségével és leányával. Gonauer Gyula Julius Gonauer néven 1875. június 20-án Grussbach-

¹⁸ SZAPUDI ANDRÁS: *Arcok, történetek. A krupié*. Somogyi Néplap, 1977. március 3., 52. sz., 5.

¹⁹ GRÉCZI, I. M.

²⁰ *A siófoki kertek története*. Forrás: siofok.hu

²¹ Gonauer Gyula származásáról és családjáról, valamint születéséről, házasságáról és haláláról az adatokat és tényeket Pusztai Fruzsina Olívia tárta fel.

ban született. Apja, nagyapja szintén kertész volt. Gonauer Gyula a bécsi Schönbrunnban lévő kertépítő iskolát (Gartenbauschule der k. k. Gartenbau-Gesellschaft in Wien) kitűnő eredménnyel végezte el és kitüntetésben részesült. Felesége, Anna Maria Hahn Bécsben született 1878-ban. Házasságkötésük ideje nem ismert. Lányuk, Friderika Gonauer szintén Bécsben látta meg a napvilágot 1900-ban, de már Siófokon kötött házasságot 1939-ben.²²

„Gonauer Gyula az első világháború előtt családjával Temesvárra költözött, ahol városi kertész volt. Az itt eltöltött időszak egész szakmai munkásságának meghatározó jelentőségű korszaka volt. Minden bizonnyal nagy hatást gyakorolt rá Mühle Vilmos (1845–1908) európai hírű temesvári rózsakertész és fia tevékenysége. Mühle Vilmos a rózsatermesztés népszerűsítésére 1887-től 1899-ig magyar nyelven kiadta a *Rózsa Újságot*. Az ő rózsanevelő tevékenységét fia, Árpád folytatta, aki abban az időben az ország legnagyobb szaktekintélye volt a rózsakertészet és a parktervezés területén. Mühle Árpád (1870–1930) hozta létre a mai formájában a temesvári Rózsaparkot, amely a két világháború közötti időszakban 1400 rózsafajjal Közép-Kelet Európa legnagyobb rosariuma volt. [...] Mivel Temesvár az első világháború után szerb, majd román fennhatóság alá került, családjával Siófokra költözött, ahol magyar állampolgárként feleségével éltek”.²³

Gonauer Gyula a siófoki Gyógyfürdő R. T. – nyolc katasztrális holdnyi területén lévő – parkjának és díszkertészetének főkertésze volt, nevéhez fűződik a siófoki Rózsakert (Rózsaliget) megtervezése, létrehozása is. Kertészeti tervei sajnos elvesztek vagy megsemmisültek.

²² PUSZTAI FRUZSINA OLÍVIA: *Egy siófoki főkertész legendás életútja*. SiópArt 2015. 1. sz., 82–98.

²³ PUSZTAI, UO.

Az 1930-as években a Batthyány utca és a Kinizsi utca sarkán állt Gonauerék verandás szolgálati háza, itt volt a városi kertészet. A kertben Gonauer Gyula többek között virágpalántákat nevelt, a kert egy kisebb részében saját részükre zöldséget termelt. Később már saját, a siófoki Fő utca 109-es számú házában lakott a család. Innen hurcolták el az idős, civil házaspárt 1945-ben a várost megszálló szovjet katonák.²⁴

Gonauer Gyula és családja

Forrás: SiópArt, 2015. 1. sz.

²⁴ PUSZTAI, UO.

Rózsáliget. Képeslap

Forrás: BRTK Könyvtár, Helytörténeti Gyűjtemény

„A rózsáliget zombékos, mocsaras, a Balatonból kikerült szemét lerakóhelye volt, melyet az Ertl testvérek hoztak rendbe” – emlékezett vissza Szabó Imre.²⁵ A gyors és hozzáértő fejlesztések hatására már a következőket olvashatjuk a Balatoni Intézőbizottság szemleútjának beszámolójában 1932-ben a korabeli Siófokról, a Rózsáligetről:

„A nagyobb balatoni fürdőhelyek közül legközelebb esik Siófok a fővároshoz s így elsősorban van predesztinálva arra, hogy tömegeket vonzzon oda. Évek óta a mostoha fürdőszезon ellenére is óriási befektetéseket tettek tulajdonosaik, hogy fejlesszék és szépítsék. Ebben a munkában az idén óriási lépést tettek, a hatalmas siófoki partnak a Balatonra néző szegélyét feltöltéssel

²⁵ SZABÓ IMRE: *Visszaemlékezéseim*. Siófok Városi Tanács tájékoztatója, 1982. nov., 12.

megnagyobbították, a part mentén kőpárkányt építettek és az ujonnan szerzett területet rózsaligetté változtatták át. Ez a csodálatosan szép új ligetrészlet harmonikusan illeszkedik be a platánsorral szegélyezett régebbi parkültetvényhez és az érdekes építkezésű balatonmenti szállodákat egészen új, színes keretbe foglalják. A balatoni intézőbizottság tagjai, élükön Tormay Géza államtitkárral, az elismerés legmagasabb foku szavaival fejezte ki csodálkozását és megállapította, hogy Siófok a külföldi luxusfürdőhelyekkel is méltán felveheti a versenyt. Ez a nagy elégtétel a közönség soraiból mindnagyon fokozódó érdeklődés Siófok iránt, buzdító például szolgálhat a többi balatoni hely számára is, hogy ne resteljenek költséget és fáradságot fürdőhelyük szépítésére és fejlesztésére.”²⁶

„A móló, a rózsaliget és a parti sétány volt a szép nyári esték, divatbemutatóval felérő séták helye. Ez a nyaraláshoz hozzátartozott éppúgy, mint beülni a kávéház teraszára, kérni egy habos kávéét ostyával, s hallgatni id. Magyar Imre, a híres prímás játékát.”²⁷

1935-ben rendezték meg az I. Balatoni sporthetet, melynek megnyitóját a Rózsakertben tartották.

Magyarország kiküldött munkatársának telefonjelentése a szeptember 6-i eseményről:

„A siófoki móló árbocainak zászlóit enyhe fuvallattal lengeti a szeptemberi szél. Tengerészsisakok. Jachtegyenruhák. Barnára sült sportemberek járkálnak a nagy telepen, a mólón és a mólóval szemben lévő Rózsaligetben, ahol ma délelőtt 11 órakor tábori mise keretében nyitották meg a nemzetközi sporthetet. Kürtszó hangzik, muzsikaszó pattog, tódul a nép a Rózsaligetbe. Köröskörül a Balatonon kis vitorlások hemzsegnek. A Rózsaliget

²⁶ *A Balatoni Intézőbizottság szemleutja.* Ujság, 1932. július 7., 149.sz., 8. Forrás: ADT

²⁷ SZABÓ: I. m.

közepén állították fel a gömbdíszes, vörösdrapériás, szőnyeges emelvényen az oltárt, ahol Siófok plébánosa [Wohlmüt Imre] tartja a tábori misét. Az oltár emelvényével szemben sorakoznak az előkelőségek székei. Ott ül már Albrecht főherceg, jobboldalán Tormay Géza államtitkárral, baloldalán Álgya Papp Sándor áltábornaggyal. Az előkelőségek sorában feltűnik Andrassy Géza gróf ismert alakja. Hadnagy Domokos országgyűlési képviselő Kelemen Kornélt, az Országos Testnevelési Tanács elnökét helyettesíti. 12 ágyúlövés dördül el a mólón és felrepül 12 nemzet lobogója a magasba. Egyszerre röppen fel az angol, német, holland, belga, olasz, svájci, osztrák, jugoszláv, francia, csehszlovák, lengyel és a magyar zászló. A következő pillanatban ezer postagalamb repül fel a levegőbe és repül nyílegyenesen Budapest irányába.”²⁸

„1920 és 1940 között megnégyszereződött a partközeli villák száma, és ezzel arányosan nagy számban létesültek változatos szórakozást kínáló helyek, a kártyabarlangoktól a játéktermekig. A fővárostól leggyorsabban elérhető balatoni település földrajzi helyzete lehetővé tette, hogy déli, keleti és nyugati irányba bármeddig terjeszkedjen, az infrastruktúra pedig bármilyen igényt kielégített.”²⁹

A dinamikus fejlődésnek, Siófok pezsgő fürdőéletének véget vetett a második világháború végén a települést nagy károk érték. A hónapokig itt húzódó frontvonal a parti építményekben, a nyaralókban, a szálló- és lakóépületekben, a hajóparkban, a közúti és a vasúti híd elpusztításával sok kárt okozott. A Rózsakertben voltak a német védelmi állások, a parkban heves harcok folytak. A Rózsakert, amely méltán volt Siófok egyik régi szimbóluma, sokáig nem nyerte vissza egykori pompáját.

²⁸ PETSCHAUER ATTILA: *Tizenkét nemzet részvételével ma megkezdődött a balatoni sporthét*. Magyarország, 1935. szeptember 7., 203.sz., 4. Forrás: ADT

²⁹ GRÉCZI: l. m.

„A vészkorszak idején a nyaralóként vagy panzióként működő villák nagy részét elhagyták a tulajdonosok, sokan nem jöttek vagy nem jöhettek vissza. Az állandó lakosság zsidóságát a veszpéremi gettóba hurcolták.”³⁰

Az 1922-ben kezdődött Ertl-korszak 1948-ban ért véget. Az 1948-as szezon volt a vízválasztó. Darvas József felavatta a 35. munkásüdülőt – jelezve az államosítás drasztikus menetét. A balatoni települések számára meghirdetett munkaverseny eredményeit felmérő, a Kaszinó-kertben megtartott szezonnyitó egyérműen kinyilvánította, hogy „a Balaton a magyar dolgozóké.”³¹

A háború utáni népi demokráciában Dimitrov parknak keresztelték át a parkot is, melynek helyreállítására megtörténtek az első lépések. A kivágott fák csonkjait eltávolították, a szántódi állami csemetekertből pótolták a hiányzó növényeket, új padokat helyeztek el. A hajdani Fodor-sporttelepből szakított ki teret az 1950-ben megépített szabadtéri színpad.³²

A Népszava 1950. június 25-i propagandacikkében a település megszabású fejlődéséről, tervekről számol be:

„A népi demokrácia olyan ütemben fejleszti Siófokot, amelyre azelőtt gondolni sem lehetett. Míg szociális és közérdekű beruházásokra a Horthy-rendszer egy fillért sem áldozott, a népi demokratikus kormány csak ebben a félévben, január elsejétől júniusig több mint kétfélmillió forintot ruházott be fürdőügyi és ezzel kapcsolatos közellátási és egyéb problémák rendezésére. A többi között [...] négy új munkásüdülő létesült. A híres siófoki rózsakertre és egyéb parkfelújításokra, új padok beszerzésére 120.000 forintot fordított a népjóléti minisztérium. Siófok bekap-

³⁰ GRÉCZI: UO.

³¹ GRÉCZI: UO.

³² *Tündérmű a fürdővárosban*, I. m.

csolódott a repülőgépforgalomba és így 30 percnyi távolságra került a fővárostól és Pécs városától. Az elmúlt szombaton kilenc gép szállt le Siófokon, ezenkívül öt különvonat szállította a dolgozókat Siófokra. [...] Az ötéves terv második esztendejében elsőknek a balatoni fürdők közül – 1000 személyes fedett kultúrterem épül Siófokon, színházzal, mozival, olvasó- és zeneteremmel. A nagyarányú parkfejlesztési programban szökőkutak, szobrok felállítása szerepel. Az üdülőhelyi bizottság jövőre Balatoni aquárium és balatoni múzeum felállítását tervezi, amely ismerteti a nyaralókkal a Balaton történetét, nevezetességét, növény- és állatvilágát.”³³

A szép tervekből sok minden nem valósult meg, bár a park átalakítása megtörtént.

A kikötő 1954-ben, háttérben a Rózsakert

Forrás: Fortepan³⁴

³³ GYERTYÁN ERVIN: *Szép ez a Balaton...* Népszava, 1950. június 25., 145. sz., 7. Forrás: ADT

³⁴ Forrás: Fortepan, képszám: 260858, fotó adományozó: Faragó György

Több, a néptömegek, a munkásosztály szabadidő eltöltése céljából kialakított – főleg sportcélú – létesítménnyel bővült a park (teke- és salakos sportpálya, játszószerkek stb.). A nyugati szélen húzóódó épületeket sorra lebontották, így a Sió-csatorna felől nyitottá vált a zöldfelület.

Néhány rekonstrukciós elképzelés felvetődött a park helyreállítására, ültettek is növényeket, gondozták a parkokat, a rózsaliget harmincas években épített, elkorhadt pergoláit, a lugashoz szükséges favázát is kicserélték 1975-ben.³⁵ Ennek ellenére Siófok város legrégebbi zöldterületének a századfordulós állapotra történő visszaállítását sokáig nem sikerült elérni.

Kiemelném az 1968-as évet, amely nagy változásokat hozott, hisz a település december 29-én lépett a városok sorába. Leggyorsabban a település arculata változott meg, a falusias jelleg már eltűnőben volt. Dr. Halász János vb-elnök merész tervekről, ötletekről beszélt: mesterséges, betoncölöpökön nyugvó mini-szigetet építenek a parttól kissé távolabb a vitorlázók és napozók számára. A városnak új jelképet szántak. A települést addig az 1912-ben emelt víztorony szimbolizálta. Egy budafoki műteremben ugyanakkor már készült annak a négy méter magas szobornak a terve, amely a Rózsaliget sarkán köszönti azokat, akik a víz felől közelednek az üdülővárosba. „Vilt Tibor szobrászművész modern Vénuszt, habokból kiemelkedő női alakot álmodott ide. Siófokot jelképezi, amely végre az évszázados provincializmusból kiemelkedve – nyári rangjához méltóan – mind a négy évszakra szóló várossá válik.”³⁶ Végül Vilt Tibornak 1974-ben készült el *Balatoni*

³⁵ *Megfiatalodik a rózsaliget*, Somogyi Néplap, 1975. március 20., 67. sz., 7.

³⁶ HUBA LÁSZLÓ: *Nagy változások hajnala egy hajdani halászfaluban Város a Balatonnál – négy évszakra*, Magyar Hírlap, 1968. december 27., 224. sz., 5.
Forrás: ADT

sellő című különös hangulatú alkotása, amely a 70-es évek modern absztrakt trendjét képviselte.³⁷

Siófok hangulatos Rózsakertjében és a mellette lévő parti sétányon további köztéri alkotásokkal is találkozhatunk. Halászleányeket formáz meg Somogyi József 1971-ben készült hatalmas szobra. 1997-ben Siófok városa az első Balaton-átúszó, Szekrényessy Kálmán emlékére mészkőszobrot állíttatott. A parkban tovább sétálva még Varga Tamás 1997-ben avatott Karinthy szobrát tekinthetjük meg.³⁸

A korszakból még egy érdekességre hívnám fel a figyelmet. Meglepő és merészen újszerű elképzelésre bukkanhatunk a Magyar Építőművészet című szaklap 1962. 3. számában.³⁹ Polónyi Károly⁴⁰ 1958-ban toronyszállót tervezett a strand és a keleti mólószárny találkozásánál. A szálló nem épült fel. Hozzájárult ehhez a Balaton fejlesztési kedv megcsappanása, a bürokrácia egyre nehezkesebbé válása, az infrastrukturális beruházás félbeszakadása, a partvidék felparcellázása is. A szép környezet, a part, a kikötő, a strand közvetlen szomszédsága idegenforgalmi szempontból kiemelte volna az épületet, de a mindenki által kedvelt Rózsakert arculata teljesen megváltozott volna.

A rendszerváltást követően az önkormányzat kiemelten kezelte a külföldi és hazai vendégek körében is kedvelt üdülőhely virágosítását, új parkok építését, a régiek felújítását. Ezek sorából

³⁷ *A Balatoni sellő*, <https://siofok.varosom.hu/latnivalok/szobrok/Balatoni-sello-szobor.html>

³⁸ *Szobrok Siófokon*. <https://siofok.varosom.hu/latnivalok/szobrok/>

³⁹ *Toronyszálló a siófoki mólón* (Tanulmányterv). Tervező: Polónyi Károly (IPARTERV), Magyar Építőművészet, 1962. 3. sz., 31-32. Forrás: ADT

⁴⁰ LÉVAI-KANYÓ JUDIT: *Fiktív beszélgetés Polónyi Károssal*. Régi-Új Magyar Építőművészet, 2003. 2. sz., 46-47. Forrás: ADT

is kiemelkedik az 1994-ben elkészült Millennium park a vasútállomás előtt, valamint a 2006-ban átadott, eredeti tervek alapján felújított Dimitrov park, melyet átkereszteltek Jókai parkra.

2021-ben kezdte meg Siófok Város Önkormányzata a Rózsakert több lépcsőben történő felújítását. Megújult a parti sétány, melynek keretében elkészült a térkölapokkal burkolt sétányrész, mely a Rózsakertet a Porecs térrel köti össze. A körülbelül 4 méter széles és közel 400 méter hosszú sétány 17 új közvilágítási kandeláberrel, padokkal és hulladékgyűjtőkkel egészült ki. Az elkészült területen az idelátogatókat ingyenes wifi hálózat fogadja.

2022-ben a főszezonra adták át a város megújult, emblematisus helyszínét a Rózsakertet, ahol több mint 6000 tő rózsza illatoztatja a parkot, a parton pedig egy egyedülálló vízalagúttal bővített szökőkút várja a látogatókat. A park rózsalugasos része megújult, aminek keretében egy korabeli rózsakert került kialakításra modern stílusban. A régi pergolát felújították és további új, modern rózsafuttató pergolák is elhelyezésre kerültek. A kivitelezés során a kertben új gyepszőnyeget helyeztek el, és zöld növényekkel, rezisztens fajtájú rózsákkal, egynyári virágokkal egészítették ki a zöld felületeket. A parkban közel 11 000 db növényt ültettek, melyek között 6000 tő rózsza található, összesen 70-féle rózsafajtában lehet gyönyörködni. A park további különlegessége a 6 db mocsárciprus fa. A kertben automata öntözőrendszer gondoskodik a növények megfelelő vízfelvételéről, a belső sétányrendszerben új, modern közvilágítás került kiépítésre és új utcabútorokat és hulladéktárolókat kapott a liget.

A díszkert és a parti sétány ékessége a kb. 500 m²-es központi szökőkúttér kialakítása, mely háromféle módon nyújt páratlan élményt. A középső, kör alakú, fúvókákkal ellátott részben változó magasságú vízugarak futnak körben, a kör alakú rész mellett két oldalt pedig 14 db alacsonyabb vízugar nyújt élményt és szórakozást.

A szökőkút egyedisége a 12 méter hosszan, íves formában futó vízszögár, mely a Balatonba lövelli a vizet, alagutat formázva. A szökőkutat fény- és hangjáték teszi még különlegesebbé. A szökőkút mellett, annak felületéből kivágott 22 db ún. növénykazetta került kialakításra, melyeket színes, egynyári növények díszítenek.⁴¹

Átadták a Rózsakertet, 2022. július 16.

Forrás: Siófoki Közös Önkormányzati Hivatal

A Rózsakertben került elhelyezésre Varga Tamás szobrászművész által készített szobor is, mely méltó emléket állít Siófok Város díszpolgárának, Varga Imrének, a művész édesapját ábrázoló köztéri bronzszobor alkotással a padon mellette helyet foglaló Sió tündér kompozícióval.

⁴¹ Átadták Siófok megújult emblemikus helyszínét, a Rózsakertet, <https://turizmus.com/desztinaciok/atadtak-siofok-megujult-embematikus-helyszinet-a-rozsakertet-1182189>

2024-re teljesen megújul a Rózsakert. Elkezdődtek a harmadik ütem előkészületei. Az elnyert újabb 400 milliós állami támogatás segítségével fejeződhet be a Rózsakert két éve elkezdett teljes megújítása. A beruházás hivatalos befejezési határideje 2025 nyara, a város azonban legalább egy évvel hamarabb szeretné átadni.

A tervek szerint tavaszra elkészülhet az Isztria sétány felújításának tervezése, engedélyezése, és elindulhat a munka is. A nyári szezonra a sétány új szegélyezést kap és új gyöngykavics töltést (ezzel egyébként a Rózsakert ezen része hagyományos formájában, csak felújítva marad meg), új padok és szemetesek is kihelyezésre kerülnek. Őszre várhatóan kiépülhet az új locsolórendszer, az ehhez szükséges kúttal, elkészül a terület füvesítése, sövényesítése és fásítása, a sétány és a part közötti átjárókat térkövezéssel látják el.

2024 tavaszára a Rózsakert és környéke teljesen megújul, kellemes környezetben fogadja a helyi lakosokat, Siófokra látogató vendégeket, a Balaton szerelmeseit.⁴²

⁴² *2024-re teljesen megújul a Rózsakert.* Siófoki Hírek, 2023. január, 1. sz., 4–5.